

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนอย่างยั่งยืนภายหลังสถานการณ์โควิด-19

Sustainable Cultural Tourism After COVID-19 Pandemic

ภคอัศม์ โพชะกฤษณะ Pakaus Poshakrishna

มหาวิทยาลัยเซฟฟิลด์แฮลลัม

Sheffield Hallam University, United Kingdom

Pakaus354@hotmail.com

Haripunchai Review 24/12/2022

Haripunchai Review 16/01/2022

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากต่อประเทศไทยจากการระบาดของโควิด-19 นั้นส่งผลกระทบต่อภาคการท่องเที่ยวของไทยเป็นอย่างมาก เมื่อสถานการณ์โควิด-19 ได้คลี่คลายแล้ว ภาครัฐและเอกชนได้เล็งเห็นถึงช่องทางการทำเงินจากการเปิดประเทศให้นักท่องเที่ยวต่างชาติกลับเข้ามาเที่ยว ในขณะเดียวกันนั้นสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ก็เริ่มกลับมาฟื้นตัว ในปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกำลังเป็นที่นิยมของกลุ่มคนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวัยรุ่นที่นิยมไปเที่ยวดูวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในพื้นที่รอบนอกแต่ขณะเดียวกันผู้ใหญ่เองก็นิยมที่จะท่องเที่ยว วัดวาอารามต่าง ๆ อาทิ เช่น ไหว้พระ 9 วัด เป็นต้น ภาครัฐและภาคเอกชนควรที่จะดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน เพื่อป้องกันไม่ให้สภาพแวดล้อมภายในชุมชนกลับไปเสื่อมโทรมอีกครั้งเพราะจะส่งผลเสียต่อทุนทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้โดยใช้หลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 4 ประการ ได้แก่ 1.การคำนึงถึงความสามารถในการรองรับได้ของทรัพยากร 2.การตระหนักถึงผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว 3. การมีส่วนร่วมของประชาชน และ 4. ความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน หลักการดังกล่าวมีขึ้นเพื่อที่จะส่งเสริมทุนทางวัฒนธรรมไม่ให้เกิดผลเสียทุนทางวัฒนธรรม โดยทุนทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งได้ 2 ประเภทคือ 1.ทุนทางวัฒนธรรม

ที่จับต้องได้ 2.ทุนทางวัฒนธรรมจับต้องไม่ได้ ทั้งนี้ยังกล่าวถึงการจัดการป้องกันและควบคุมโรคภายหลังสถานการณ์โควิด-19 ตามพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 เช่น การเฝ้าระวังของการแพร่ระบาด การจำกัดจำนวนผู้เข้าใช้บริการการเว้นระยะห่าง และการขอความร่วมมือจากหน่วยงานสาธารณสุขชุมชน

คำสำคัญ: โควิด-19 การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทุนทางวัฒนธรรม

Abstract

Tourism is one of the major incomes of Thailand. Covid-19 Pandemic has been affected the tourism of Thailand a lot. When the pandemic is getting better, Thailand's public and private sectors see an opportunity to make incomes by opening the country for tourists again. While this environment and situation are recovering, a cultural tourism is getting popular in people of all ages including teenagers who interest to see a community's life of a rural area, or adults who interest to see various religious places such as praying in 9 different Buddhist temples. Therefore, the private sector should implement a sustainable cultural tourism plan in order to prevent the environment within the community from deteriorating again because it will have a negative effect to communities' cultural capital. In addition, both public and private sectors should implement the plan based on four sustainable tourism principles including 1. Considering the capacity of the resource, 2. Awareness of the impact on tourism resources, 3. Participation of a community's members, and 4. Balance of economic, society, and sustainable environmental conservation. This principle exists in order to promote cultural capital so that it does not harm cultural capital. Cultural funds can be divided into two types: tangible and intangible cultural capital. It also mentions the management of disease prevention and control after the COVID-19

circumstances. According to the Communicable Diseases Act B.E. 2515, such as surveillance of the epidemic, Limiting the numeral of the customer using the service, social distancing, and requesting cooperation from the regional public health authorities.

Keyword; Covid-19, Sustainable tourism, Cultural tourism, Cultural capital

บทนำ

การระบาดของโควิด-19 ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ประเทศไทยเป็นประเทศที่พึ่งพาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นหลักจึงได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจจำนวนมหาศาล (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2563) ยิ่งไปกว่านั้นสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ และร้านค้าในชุมชนต่างก็ได้รับผลกระทบ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวลดลงจำนวนมาก เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2562 ที่มีเงินสะพัดหมุนเวียนกว่า 3 ล้านล้านบาท โดยรายได้ส่วนใหญ่มาจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ ที่เข้ามาท่องเที่ยวเกือบ 40 ล้านคน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวสัญชาติ จีน มาเลเซีย อินเดีย และเกาหลี (ชนพัฒน์ ช่วยครุฑ, อมรฤทัย ภูสนาม, และ อรอนงค์ เดชมณี, 2563 : 187–201) ยิ่งไปกว่านั้นจากข้อมูลองค์การการท่องเที่ยวโลก หรือ UNWTO พบว่ามีการสูญเสียรายได้จากการท่องเที่ยวมากถึง 910 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ นับเป็นการสูญเสียครั้งใหญ่ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (ฐาปนะ แต่งจ้อย, ปาลิตา สำเภาทอง, และ นียการต์ ลิ้มอรุณ, 2565 : 211-230) เมื่อสถานการณ์ โควิด-19 เริ่มคลี่คลายลง ภาคการท่องเที่ยวก็เริ่มที่จะกลับมาขยายอีกครั้งแต่ภายใต้อิทธิพลของการกลับมาของนักท่องเที่ยวหลังโควิด-19 นั้นอาจจะเกิดปัญหาที่ชุมชนนั้นมองถึงเรื่องเศรษฐกิจเป็นหลักจึงละเลยการคำนึงถึงการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจึงรับนักท่องเที่ยวเข้ามามากกว่าที่แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนจะรองรับได้ซึ่งจะส่งผลเสียในระยะยาว หรือการปรุงแต่งวัฒนธรรมท้องถิ่นมากเกินไป ดังกรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา ที่ในอดีตนักท่องเที่ยวนิยมมาท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์ ดูหนังห้อย ดูปฏิวัติริมน้ำของชาวบ้านอัมพวา แต่ในปัจจุบันในตลาดน้ำกลับเต็มไปด้วยร้านค้าต่างๆมากมายไม่เหลือเค้าเดิมของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม (แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย, 2565: 47-48) หากสายเกินไปจะส่งผลให้ทุน

ทางวัฒนธรรม (Culture Capital) ของชุมชนได้รับความเสียหายจนไม่อาจจะฟื้นคืนได้ดังเดิมอีกก่อนที่จะกล่าวถึงทุนทางวัฒนธรรมจะขอกล่าวถึงวัฒนธรรมก่อน

วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมซึ่งเกี่ยวพันถึงระบบความเชื่อ ความรู้ต่าง ๆ จารีต ประเพณีรวมถึง จริยศาสตร์ต่างๆซึ่งจะคงความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละสังคมนั้นๆ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงและถ่ายทอดไปสู่คนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่งและยังถ่ายทอดไปยังสังคมอื่นๆได้ แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถที่จะรับวัฒนธรรมจากสังคมอื่นๆเข้ามาปรับใช้ได้ (ปาจริย สุขาภิรมย์, 2564 : 54-75) เมื่อเวลาเปลี่ยนไปค่านิยมต่าง ๆ ที่มีก็จำเป็นที่จะต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สอดคล้องกับค่านิยมความเชื่อในเวลานั้นๆหากวัฒนธรรมไม่มีการปรับเปลี่ยนก็จะสูญหายไปจากสังคม กลายเป็นวัฒนธรรมที่ตายแล้วก็ยากที่จะฟื้นฟูขึ้นมาใหม่เมื่อผ่านไประยะหนึ่ง จึงควรที่จะปรับวัฒนธรรมให้เหมาะสมกับยุคสมัยโดยเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสมโดยยังมีเค้าโครงของรากวัฒนธรรมเดิมอยู่หาใช่เปลี่ยนแปลงเป็นของใหม่ไปจนหมดสิ้นถ้าเช่นนั้นแล้วก็คงมิใช่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมแต่เป็นการสร้างวัฒนธรรมประเพณีใหม่ ๆ ขึ้นมาแทน ต่อไปจะกล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism)

ทุนทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สามารถเพิ่มขึ้นและต่อยอดได้แต่ในขณะเดียวกันนั้นก็สามารถลดและหดหายลงได้เช่นเดียวกัน ทุนทางวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่สามารถนำมาต่อยอดให้กับทุนด้านอื่น ๆ ได้ เช่น ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคมและ ทุนเชิงสัญลักษณ์ ทุนแต่ละทุนจะเกี่ยวพันกันและกันและไม่มีทางแยกจากกันได้โดย ผู้เสนอแนวคิดทุนทางวัฒนธรรมคนแรกๆ คือ ปีแอร์ บูร์ดิเอด (รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข, 2557 : 29-44) โดยทุนทางวัฒนธรรมสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท (Throsby, 2001)

- ทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถจับต้องได้ (Tangible Cultural Heritage) คือองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่สามารถจับต้องได้ เช่น ปราสาทหิน วัด เจดีย์ สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ

- ทูทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ (Intangible Cultural Heritage) คือองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมที่ไม่สามารถจับต้องได้ เช่น โขนละคร การนวดแผนไทย อาหาร วิถีชีวิต จารีต ประเพณี ความเชื่อ

การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นสามารถจำแนกประเภทของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้ 5 ประเภท 1. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประเพณี 2. การท่องเที่ยววิถีเชิงชนบท 3. การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ 4. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม 5. การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (ศิริพร ถาวรวิสิทธิ์ และ เสรี วงศ์มณฑา, 2564 : 208 - 314) การท่องเที่ยวไปพร้อมกับการเรียนรู้วัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชน หรือ งานประเพณีที่ถูกจัดขึ้น การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เป็นที่นิยมคือการท่องเที่ยว โบราณสถาน วัดวาอาราม วิถีชีวิต เป็นต้น (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2553) เหมือนดังที่ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นเป็นการท่องเที่ยวเพื่อที่จะศึกษาศิลปวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ รวมถึงพิธีกรรมทางจิตวิญญาณหรือตำนานพื้นถิ่นต่างๆที่ชาวบ้านในชุมชนหรือท้องถิ่นนั้น ๆ ผลพลอยได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นส่งผลให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจต่อการแต่งกาย สถาปัตยกรรม และ สถาปัตยกรรม ในพื้นที่นั้นๆ เพราะเหตุใดจึงมี วิถีชีวิตประเพณีแบบนี้ หรือเหตุใดจึงสร้างสถาปัตยกรรมแบบนี้ขึ้นมา เราจะเห็นได้ชัดเลยว่า การสร้างบ้าน หรือ วัดในอดีตนั้นจะมี สถาปัตยกรรมที่แตกต่างกันไปในแต่ละภูมิภาค รวมถึงระบบความเชื่อต่าง ๆ ที่มีการผสมผสานกันจากสังคมต่าง ๆ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรมนั้นนับว่าเป็นการท่องเที่ยวไปพร้อมกับการรักษาหรือผ่อนคลายไปด้วยเช่น การเที่ยวชม น้ำพุร้อน ก็จะมีการแช่น้ำพุร้อน ซึ่งมีส่วนช่วยในการกระตุ้นการไหลเวียนของโลหิต หรือการนวดผ่อนคลายตามวัดต่าง ๆ ในอยุธยา เป็นต้น

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเกิดเป็นที่นิยมนั้นส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากหนังหรือละครไทยย้อนยุค เช่น กลิ่นกาสะลอง วันทอง บุพเพสันนิวาส 1 บุพเพสันนิวาส 2 และ นาคี เป็นต้น หนังดังกล่าวเป็นที่นิยมและจุดกระแสการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมขึ้นโดยมีนักท่องเที่ยวไปเที่ยวตามโบราณสถานต่างๆมากมายในอยุธยา การท่องเที่ยวตามรอยหนังไม่ได้จำกัดแค่นักท่องเที่ยวชาวไทยแต่รวมถึงนักท่องเที่ยวต่างชาติด้วย เช่น นักท่องเที่ยวชาวจีนที่เข้ามาตามรอยภาพยนตร์เรื่อง Lost

in Thailand ที่ส่งผลให้นักท่องเที่ยวชาวจีนเพิ่มขึ้นจำนวนมากในช่วงก่อนเกิดโควิด -19 โดยเป็นการเที่ยวตามรอยหนังหรือละครจะทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของละคร (ชนะใจ ต้นไทรทอง และ สันติธร ภูริภักดี, 2564 : 175 - 187) ในส่วนต่อไปจะกล่าวถึงการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน(Sustainable Tourism)นั้นโดยใช้วัสดุที่มาจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดและไม่ทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยอาศัยหลักการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 4 ประการ (พจนานวนศรี, 2556)

- การคำนึงถึงความสามารถในการรองรับได้ของทรัพยากร

ความสามารถในการรองรับได้ของทรัพยากรนั้น หมายถึงการคำนึงสภาพแวดล้อมภายในชุมชนว่าสามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการในพื้นที่ชุมชน โดยอยู่ในเกณฑ์พอดี ไม่มากเกินไป และไม่น้อยเกินไป ถ้าเกิดทางชุมชนมีการรับนักท่องเที่ยวเข้ามามากเกินไปที่ทรัพยากรในชุมชนจะรองรับได้นั้นก็จะส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นเสื่อมโทรมจนไม่สามารถกลับมาเหมือนเดิมได้อีกหรืออาจจะต้องใช้เวลานานเพื่อที่จะให้กลับคงสภาพเดิม

- การตระหนักถึงผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยว

สิ่งที่ควรคำนึงถึงอย่างต่อเนื่องก็คือ การคำนึงถึงทรัพยากรการท่องเที่ยวหากเราไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของชุมชนนั้นก็ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนมากกว่าเพราะเราจะไม่คำนึงถึงการรองรับได้ของทรัพยากรในข้อ 1 แล้วจะเกิดสถานะการรับนักท่องเที่ยวเข้ามาเกินขีดจำกัดที่ชุมชนจะรับได้จนก่อให้เกิดปัญหาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเสื่อมโทรม

- การมีส่วนร่วมของประชาชน

การท่องเที่ยวในชุมชนนั้นจะครบหลักเกณฑ์ของการท่องเที่ยวชุมชนนั้นจะขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในชุมชนไปไม่ได้ เพราะการท่องเที่ยวในชุมชนนั้นจะต้องดำเนินการในพื้นที่ชุมชนและ ดำเนินการโดยชาวบ้านหรือกลุ่มองค์กรในพื้นที่ เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวในชุมชนไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม (ชนัญญ์ พงศ์ธราธิก และ

คณะ, 2564 : 77-91) ถ้ามีการดำเนินการโดยบุคคลภายนอกเป็นหลักก็จะมีใช้การท่องเที่ยวในชุมชนอย่างแท้จริง

- ความสมดุลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ความสมดุลรวมทั้งสามอย่างในมิติของเศรษฐกิจ สังคม และการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน ในแง่ของมิติเศรษฐกิจ มีการกระจายรายได้ให้กับชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ทุกภาคส่วน ทั้งการพัฒนาในพื้นที่ชุมชน และ การพัฒนาทักษะของประชาชนในพื้นที่เพื่อตอบสนองต่อการของนักท่องเที่ยว แต่ไม่ใช่การเน้นไปที่ทำธุรกิจเพียงอย่างเดียวจนขาดความสมดุลในแง่ของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพราะจะส่งผลให้สภาพแวดล้อมการท่องเที่ยวภายในสังคมนั้นเกิดปัญหาเสื่อมโทรม ยิ่งไปกว่านั้นหากไม่คำนึงถึงการอนุรักษ์แล้วนั้นเมื่อเวลาผ่านไปสถานที่ท่องเที่ยวก็จะได้รับความเสียหายจนไม่อาจฟื้นฟูขึ้นมาได้อีก แล้วก็จะส่งผลต่อมิติในด้านเศรษฐกิจและสังคม นั่นก็คือ นักท่องเที่ยวไม่กลับมาเที่ยวซ้ำเนื่องจากภาวะเสื่อมโทรมและการท่องเที่ยวไม่ได้มาตรฐาน (ภูวดล บัวบางพลู, 2561 : 91-101)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นเป็นการท่องเที่ยวที่สร้างรายได้หลักให้กับชุมชน ในขณะเดียวกันชุมชนก็ต้องพิจารณาถึงการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อป้องกันไม่ให้ แหล่งท่องเที่ยวของตนเองได้รับความเสียหายจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนมาก

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายหลังสถานการณ์โควิด-19

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักที่สร้างรายได้ให้กับประเทศ แต่ทว่าในช่วงหลายปีที่ผ่านมาประเทศไทยได้รับผลกระทบด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างมากในช่วงสถานการณ์โควิด-19 แพร่ระบาด ทำให้การท่องเที่ยวหยุดชะงักลงเนื่องจากถูกห้ามจัดกิจกรรมและเกิดข้อจำกัดต่าง ๆ มากมายจึงทำให้นักท่องเที่ยวที่เข้าใช้บริการมีจำนวนลดลง (สุริยา สุริยา คลังฤทธิ์, ยโสธรา ศิริภาพระภากร, พระมหาเฉลิมเกียรติ แก้วหอม, และ พระนัฏ จารุณโณ, 2564 : 117-131) อย่างไรก็ตามสภาพแวดล้อมต่างๆ

ก็ฟื้นตัวกลับมาอุดมสมบูรณ์อีกครั้งเพราะไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปใช้บริการ แต่ในปัจจุบันนี้ สถานการณ์โควิด-19 ได้เริ่มที่จะคลี่คลายลงแล้วนั้นสถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเอง ได้เล็งเห็นถึงเม็ดเงินหรือผลกำไรเป็นหลักที่จะได้รับจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติเข้าสู่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนเพื่อเป็นการกระจายรายได้ให้กับชุมชน เพื่อป้องกันไม่ให้แหล่งท่องเที่ยวกลับมาเสื่อมโทรมอีกเพราะถ้าชุมชนมัวแต่มุ่งเน้นไปที่รายได้เป็นหลักหรือเน้นปริมาณนักท่องเที่ยวจำนวนมาก (Mass Tour) สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวจะเสื่อมโทรมและจะต้องนำเงินรายได้มาบูรณะใหม่ยิ่งไปกว่านั้นสภาพแวดล้อมก็อาจจะไม่เหมือนเดิมอีกต่อไปโดยอาศัยหลักการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 4 ประการ ไม่อย่างนั้นแล้วก็จะ เหมือนกรณี ม่อนแจ่มจังหวัดเชียงใหม่ ที่สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติถูกทำลายเป็นจำนวนมากจากการแผ้วถางป่าเพื่อก่อตั้งที่พักโฮมสเตย์และร้านค้าร้านอาหารมากมายทั้งถูกกฎหมายและ ผิดกฎหมายเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาใช้บริการ ไม่เหมือนในอดีตที่มีธรรมชาติอยู่มากมาย นี่ก็เป็นเพียงหนึ่งในสถานที่ต่างๆในประเทศไทยที่เกิดปัญหาจากการไม่คำนึงถึงความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจและการอนุรักษ์ธรรมชาติ

ขณะเดียวกันนั้นชุมชนก็ต้องคำนึงถึงหลักความปลอดภัยของผู้เข้าพักและชาวบ้านในชุมชน เช่น การเว้นระยะห่างและการจำกัดจำนวนผู้เข้าใช้บริการ ซึ่งในข้อนี้จะไปตรงกับ การคำนึงถึงการรองรับได้ของทรัพยากร ,การรับเงินโอนผ่านแอปพลิเคชัน เพื่อหลีกเลี่ยงการจับเงินที่เป็นแหล่งสะสมของเชื้อโรค ยิ่งไปกว่านั้นแล้วยังต้องตระหนักถึง การป้องกันและการจัดการโรคระบาดในชุมชน โดยพิจารณาถึงพระราชบัญญัติโรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ในการจัดการดำเนินการป้องกันและการจัดการโรคระบาดในชุมชน โดยขอความร่วมมือจาก พยาบาลชุมชน และ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน หรือ อสม. ในการเข้ามามีส่วนร่วมกับการเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ในชุมชนแล้วนั้น (มินลาคานา และ ชนัญชิดาคุชฎี ทูลศิริ, 2565 : 28-37) ทางชุมชนสามารถขอความร่วมมือของผู้เข้าใช้บริการ ให้สวมหน้ากากอนามัยแสดงผลการฉีดวัคซีนในแอปพลิเคชันหมอพร้อมและ ผลตรวจ Antigen Test Kit (ATK) ทางชุมชนอาจจะปฏิเสธการเข้าใช้บริการของนักท่องเที่ยวหากไม่มีหลักฐานการฉีดวัคซีนหรือผลตรวจ ATK ทางชุมชนสามารถจัดหา หรือขอความร่วมมือไปยังสาธารณสุขชุมชนในการหยิบยืม เครื่องมือทำความสะอาดเช่น เครื่องพ่นสเปรย์แอลกอฮอล์ เพื่อสร้างความมั่นใจ

ให้กับผู้ใช้บริการอื่นๆ รวมถึงชาวบ้านในพื้นที่ชุมชน (ประไพพรรณ พิงฉิม, 2564 : 114-150) นับว่าเป็นการควบคุมโรคระบาดในชุมชนเบื้องต้น

สรุป และข้อเสนอแนะ

การแพร่ระบาดของโควิด-19 นั้นได้ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างทั่วโลกประเทศไทยเองก็เป็นหนึ่งในประเทศที่ได้รับผลกระทบหนักเพราะว่าเป็นประเทศที่พึ่งพาการท่องเที่ยวเป็นหลักจึงสูญเสียรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามสิ่งหนึ่งที่ได้กลับมาในช่วงโควิดแพร่ระบาดนั้นก็คือ สภาพแวดล้อมต่าง ๆ กลับมาฟื้นตัวรอคอยการกลับมาของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างชาติ แต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะยั่งยืนได้นั้นจะต้องคำนึงถึงหลักการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน 4 ประการมีเช่นนั้นแล้วแหล่งท่องเที่ยวก็จะเสื่อมโทรมและส่งผลกระทบต่อทุนทางวัฒนธรรมได้รับความเสียหายกว่าจะรู้ตัวก็อาจจะสายเกินไปแล้ว ทุนทางวัฒนธรรมที่เสียหายไปอาจหมายถึงโบราณสถานโบราณวัตถุ ซึ่งต่อไปบูรณะขึ้นมาใหม่แล้วก็ไม่มีทางที่จะเหมือนเดิมได้อีกต่อไป ภาครัฐอาจจะใช้ประโยชน์จากช่วงเวลานี้ที่เป็นระยะแรกของการฟื้นตัวในการหามาตรการรองรับไม่มุ่งเน้นแค่เพียงด้านเศรษฐกิจ เพราะหลายรัฐบาลเน้นแค่เพียงด้านเศรษฐกิจแต่ละเลยความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคมและ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน จากสิ่งที่กล่าวนั้นหากภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐ เช่น กระทรวงการท่องเที่ยว และ กระทรวงวัฒนธรรมนำไปประกาศใช้เป็นแม่บทและประสานงานมายังการท่องเที่ยวส่วนจังหวัดให้จัดอบรมเป็นแนวทางแก่ชุมชนในพื้นที่ที่จะเป็นการยกระดับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวชุมชนของประเทศไทยให้ดีขึ้นและยั่งยืนมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

References

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). *การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพมหานคร.
- ชนพัฒน์ ช่วยครุฑ, อมรฤทัย ภูสนาม, และ อรอนงค์ เดชมณี. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวของเยาวชนไทยหลังยุคโควิด 19. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 10(3), 187–201.

- ชนะใจ ตันไทรทอง และ สันติธรภู ธิภักดี. (2564). การสร้างมายาคติการท่องเที่ยวตามรอยภาพยนตร์ที่ซ่อนเร้นในสื่อบันเทิง. *วารสารวิชาการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สจล.*, 33(2), (175–187).
- ชนัญญ์ พงศ์ธราธิก, สุนทรตรี นิ่มเนติพันธ์ และ อนันต์มัลลารัตน์. (2564). การพัฒนากลยุทธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 6(3), (77–91).
- ฐาปนະ แดงจ้อย, ปาลิดา สำเภาทอง, และ นียการต์ ลิ้มอรุณ. (2565). วิเคราะห์ผลกระทบของวิกฤตไวรัสโควิด-19 และการปรับตัวทางโครงสร้างรายได้ของสายการบินแบบให้บริการเต็มรูปแบบ: การวิเคราะห์อัตราร้อยละการเปลี่ยนแปลงของแหล่งรายได้สายการบิน. *วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต*, 18(1), 211–230.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, (2548). *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. กรุงเทพฯ, แพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด
- ประไพพรรณ พิงฉิม. (2564). ตอบอย่างไรเมื่อประชาชนคนไทยเห็นว่ารัฐบาล “การ์ดตก”: กลวิธีการกู้ภาพลักษณ์ในปริมณฑลการแถลงข่าวของศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19). *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย*, 38(2), 114–150.
- ปาจริย สุขภิรมย์. (2564). บทบาทหน้าที่ของวัฒนธรรมอาหารพื้นถิ่นมอญในอำเภอบ้านโป่งจังหวัดราชบุรี. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 29(3), (54–75).
- พจนา สวนศรี (2556). *คู่มือมาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน. สถาบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน. มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่. หจก.วนิดาการพิมพ์.*
- ภูวดล บัวบางพลู. (2651). แนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างยั่งยืน อุทยานแห่งชาติเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 12, (2), 91- 101.
- มินลา นาคหนูน และ ชนัญชิดาธุษฎี ทูลศิริ. (2565). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมดำเนินงานควบคุมโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจังหวัดชลบุรี. *วารสารคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 30(4), 28–37.

รัฐนภา ยรรยงเกษมสุข. (2557). มโนทัศน์ชนชั้นและทุนของ ปีแอร์ บูร์ดิเอดู. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*, 2(1), 29–44.

ศิริพร ถาวรวิสิทธิ์ & เสรี วงศ์มณฑา. (2564). แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดน่าน. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 26(1), (298–314).

สุริยาลังฤทธิ์, ยโสธรา ศิริภาพระภากร, พระมหาเฉลิมเกียรติแก้วหอม, และ พระนิต จารุณโณ. (2564). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม “ปราสาทหมื่นชัย. *วารสารวิจัยวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 5(2), (117–131).

แสงอรุณ กนกพงศ์ชัย (2565). มรดกทางวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนหลังวิกฤติโควิด-19, 47-48.

สำนักงานปลัดกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). *รายงานสรุปจัดทำบัญชีประชาชาติด้านการท่องเที่ยว พ.ศ. 2563 Tourism Satallite Account : TSA*.

Throsby, C.D. (2001). *Economics and culture*. Cambridge: Cambridge University Press.